

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Марія Кашуба

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів 79000, Україна, kafilos@franko.lviv.ua

Розглянуто особливість духовної культури українського суспільства крізь призму гендерного аналізу. Домінування жіночого начала в українському традиційному суспільстві від часів Київської Русі зумовило формування його особливої духовності. Суспільно-культурні умови, підсилені геополітичним фактором, сформували особливий тип феміністичної активності, який виявлявся особливо гостро в часи випробувань чи суспільних катаклізмів.

Ключові слова: традиційне українське суспільство, гендерний аналіз, духовність, тип культури, менталітет.

Дослідження гендерної рівноваги в суспільстві поступово стає невід'ємною складовою більшості соціальних і гуманітарних наук. При цьому різні галузі знання мають різний ступінь чутливості щодо включення гендерної тематики у своє проблемне інтелектуальне поле. Найчутливішими гендерно є антропологія, філософія, психологія, соціологія, значно менше – філологія та історія. Гендерний підхід виник на основі як нових життєвих реалій участі жінок у всіх сферах виробництва, науки і культури, так і наукових досліджень у галузі соціології, етнографії, культурології. Застосування гендерного підходу дає змогу виявити або гендерну рівновагу, або асиметрію в стосунках між чоловіком та жінкою в суспільстві. Нині вважають, що гендерна асиметрія існує в усіх суспільствах і культурах, хоча конкретні уявлення про соціальні ролі чоловіків і жінок у суспільствах не однакові.

Застосування гендерного підходу характерніше для західного соціального і гуманітарного знання, в Україні такі студії розпочато лише в останньому десятилітті. Напрацювання в цьому напрямі переконують, що такий підхід дає широкі можливості для осмислення й переосмислення багатьох процесів у суспільстві й культурі.

Наприкінці ХХ століття в усіх сферах суспільного життя сталися настільки вагомні зміни, що складається враження, ніби людство протягом тисячоліть свого попереднього існування накопичувало певну кількість, щоб нарешті вона перейшла в нову якість. Крім змін (про які написано досить багато), зокрема в культурній, економічній, технічній сферах, змінилися й особисті стосунки чоловіка й жінки, форми їхнього співіснування і співпраці. Епоха грандіозних соціальних трансформацій і політичних зрушень, науково-технічного прогресу й глобалізації визначається появою на історичній арені феномену, відомого як "жіноча революція". Йдеться не лише про появу нових жіночих проблем чи ускладнення традиційних і пошуки шляхів вирішення проблем "вічних". В умовах глобалізації багатьох питань жіноче питання, яке існувало й раніше, радикально змінює свій екзистенційний статус. Своєрідний світоглядний зсув, що полягає в запереченні чоловічого як людського взагалі, відображений у поняттях гендерної науки: жіночий фактор настирливо виринає в сучасній картині світу, вимагаючи переосмислення основ сучасної цивілізації. Сьогодні висуюють принципово нові

актуальні проблеми визначення місця жінки в сучасному світі, без вирішення яких неможливий подальший прогрес людства. Окремі вчені навіть схильні вважати, що “стимулом для розширення наукових досліджень виявився сучасний жіночий рух” [8, с. 38].

Україна як держава і суспільство нині перебуває в стані соціально-економічної кризи, що пов'язана з трансформацією не тільки економіки, а й усього соціального буття й пошуками своєї ідентичності, свого обличчя у Європі та у світі. Йдеться не так про економічний чи політичний імідж, як про обличчя духовне. Для нації, яка століттями перебувала в складі одразу кількох деспотичних імперій і віддавала найкращі сили в імперські культурні скарбниці, такі пошуки особливо складні. Цілком природно і не викликає подиву той факт, що в процесі духовного становлення, оновлення й самоствердження нації суттєву роль відіграють міфологеми.

Спектр міфів вельми широкий – від утвердження українського етносу як одного з найстародавніших народів, про які пише Біблія, і в цьому контексті спроби зарахувати до українців (галічан) Ісуса Христа, Діву Марію чи хоча б Христофора Колумба, аж до повного заперечення наявності українського народу й української культури як специфічного вияву життєдіяльності цього народу на своїй предковичній землі.

Оскільки проблема наявності української культури як такої постала на окремому засіданні секції IV конгресу МАУ (Одеса, 1999 рік) і зумовила дискусію аж ніяк не наукову, а суто публіцистичну в стилі радянських часів, то мені видається, що вона (проблема – авт.) потребує всебічного наукового аналізу, зокрема як в історичному вимірі, так і в контексті сучасних наукових теорій.

Одним зі сучасних вимірів типу культури є саме гендерний аналіз. Про наявність тієї чи іншої культури як певного типу можна судити тоді, коли ми визначимо її стрижень, певну сталу характеристику – (константу), яка відрізняє цей тип культури від інших подібних чи сусідніх культур. Таким стрижнем є менталітет – стала характеристика людини, етносу чи нації як носія культури. Поняття це (менталітет) часто вживають як у науковій літературі, так і в публіцистиці, однак теоретично його ще до кінця не осмислено. Існує чимало розробок, у яких є намагання представити менталітет як “ідеальність” природи (І. Цехмістро), космічний Розум, принцип самоорганізації матерії (Т. Котельников), зв'язок з макросвітом, мікросвітом тощо. Більшість дослідників все ж схиляється до твердження, що менталітет є сукупністю духовно-душевних людських виявів у процесі життєдіяльності, а отже – у процесі культуротворення. Менталітет співвідноситься зі своєю духовно-культурною аурую, яка суттєво впливала і впливає на самосвідомість і характер життєдіяльності більшості представників етносу чи нації. Він є результатом опосередкування, вбирання в себе соціально природного. Іншими словами, “етноментальне виникає як єство соціального, воно є формою вкорінення, засобом злиття соціального з тілом Природи” [6, с. 116].¹

Кожний етнос (чи нація) є тим, серед чого він живе. Етноментальність виникає й існує завдяки розмаїттю самої природи, тому соціально-стихійне руйнування природних умов людського буття може призвести й призводить до вимирання відповідних етносів (чи націй). Зокрема, О. Нельга вважає, що на прикладі народів півночі колишнього Радянського Союзу особливо наочно простежується залежність трудової діяльності від екологічної ситуації – умов буття. Те саме можна сказати про племена Африки, Австралії, корінне населення Америки. Таким чином, саме “етносередовище задає специфічну спрямованість

трудової діяльності, а отже і усієї життєдіяльності певного етносу, утворюючи підґрунтя формування особливої ментальності останнього” [6, с. 119].

У цьому контексті цікаво зауважити, як дослідник теорії етносу стверджує, що саме вид діяльності, який переважає в того чи іншого етносу, накладає відбиток на його ментальні риси. Саме в цьому, здається, треба шукати корені гендерного підходу до розуміння типу культури певного етносу чи нації. Територія й умови проживання, вид трудової діяльності людини значною мірою вплинули не лише на формування менталітету – духовно-душевного якостей людини, а й на розподіл соціальних ролей чоловіків та жінок у певному соціумі.

Щодо характеристики українського етносу з такого погляду, тобто щодо залежності менталітету від виду діяльності, зумовленого географічним детермінізмом, то тут вимальовується цікава картина. Наш етнос формувався на основі землеробсько-скотарських племен, у яких спосіб виживання зумовлювався важкою працею в полі чи біля худоби. Можна припустити, що це було заняття, як правило, чоловіків; справою жінки було обробляти ті плоди, які добував чоловік, а також забезпечувати тепло і затишок в оселі, ситість членів роду, племені чи сім'ї, тобто їй належала, здебільшого, роль берегині домашнього вогнища.

Цей спосіб життя українського етносу описав Іван Франко: “В історії і в характері українського (малоруського) народу є щось таке, що засвідчує його тісний, тисячолітній зв'язок із землею, яку він заселяє: все та ж постійність і спорідненість при незначній одмінності, все та ж сонячна лагідність і жвавість, поєднана з журливістю, тільки степовикам притаманною” [7, с. 171].

Зрозуміло, що в таких умовах проживання та розподілу праці формувалися й стереотипи поведінки людей обох статей, відповідне взаємне ставлення, закріплювалися соціальні ролі. Уже згадуваний сучасний дослідник українського етносу О. Нельга, розглядаючи основні риси української етноментальності, наголошує, серед інших (гуманності, щирості, селянськості, консервативності, індивідуалізму), на особливому демократизмі української ментальності: “Поряд із пов'язаними з демократизмом засадами волелюбності й рівноправ'я, найпривабливішим в українстві є його внутрішньосімейний демократизм, бо без перебільшення можна стверджувати, що ніде у цивілізованому світі жінка не має так багато прав, не користується такою повагою, не посідає таке чільне місце, як це є в українській сім'ї. Це справді дивовижне явище” [6, с. 139]. Аналогічні висловлювання знайдемо і в інших дослідників, зокрема Юрія Липи, Володимира Яніва, крім того, це підтверджує саме життя. Сучасні іноземці воліють одружуватися з українками, які не чекають, коли чоловік забезпечить сім'ю, а самі беруться успішно заробляти. Зрештою, й нинішня критична економічна ситуація спричинила справжній бум заробітчанства українських жінок за кордоном, вони, навіть високоосвічені, не гребують найбруднішою, найчорнішою працею, щоб прогодувати тут, в Україні, дітей, старих батьків, чоловіка, і ще при цьому зумовити економічне зростання. Адже валюта, яку вони заробили, “працює” в Україні, інвестуючи й мале підприємництво, і освіту, й охорону здоров'я, і навіть макроекономіку.

Крім того, спостереження над суспільними процесами в різних країнах, у тому числі й з погляду гендерної ситуації, переконують у провідній ролі українського жіноцтва. Зокрема, аналізуючи доробок США у галузі оцінок демографічної й соціально-економічної характеристики американських українців, С. Чернявський наводить таку інформацію: “Чоловіки українського походження мають найнижчий прибуток серед представників усіх східноєвропейських етнічних груп, що мешкають у США. Натомість, привертає увагу, що рівень доходів українок, за даними перепису 1970 р, дорівнював 3 тис., доларів. Це перевищувало середньоамериканський рівень (2.7 тис., дол.). Американські українки посідали поряд з жінками російського походження друге місце за рівнем

доходів серед восьми східноєвропейських етнічних груп. Перше місце належало жінкам литовського та латиського походження” [9, с. 82]. Отже, навіть на чужині жінка перебирає на себе роль чоловіка-постачальника сім'ї, дбає про нього і про дітей, словом – усюди демонструє свою активну поведінку. Чоловікам залишається плекати й вшановувати своїх жінок.

Та чи часто поширюється активність жінок за межі дому й сім'ї? Чому так мало порівняно зі, скажімо, скандинавськими країнами, жінок-українок в органах влади різних гілок, чому вони віддають керівні важелі у державі й суспільстві чоловікам, часто забезпечуючи їм надійний “тил”, – сімейний затишок? Ці питання ставить наше сьогодення, ба, навіть існує легенда, що Україна стане на цивілізований шлях розвитку, коли її очолить жінка.

Уся наша історія засвідчує, що жінка в суспільстві відігравала вагому, якщо не провідну роль. Провідну роль жінки на стадії родового ладу в період матриархату вчені схильні пояснювати культом сил природи – культом родючості, а звідти – вагітності, пологів, годування, що зумовило сакралізацію жінки з її здатностями, відмінними від чоловічих. Звідси може походити й “ідеологічний гетеризм” – номінальна сакралізація жіночого тіла як втілення репродуктивності. Унаслідок встановлення колективного родового ладу матриархат закріпився, бо сакральним лідером була мати роду, яка забезпечувала його тривалість через нащадків. Жіноче начало пов'язане зі здивуванням перед природою, а також із забезпеченням тягlosti родових зв'язків і традицій. Таку гіпотезу оприлюднив у 60-х роках XIX століття швейцарський юрист Йоганн Якоб Бахофен.

Спираючись на прадавні міфи про Велику Матір, Богиню, Пурушу, а також на етнографічні матеріали – перехід чоловіка до сім'ї жінки в племен Полінезії ще у XVIII – XIX ст., коли вони саме виходили з кам'яного віку, Бахофен стверджував, що давні фігурки жіночої статі засвідчують культ матері. Однак той факт, що народи Африки й Океанії на аналогічній стадії жили патріархальним ладом, а також те, що жодна фігурка первісної “Венери” не має поруч дитини, наводить на думку, що увага до жінки як носія родючості й сексуальності характерна для патріархальної культури. На основі колишньої сакралізації материнства суспільство не шанувало неплодних жінок.

Не вдаючись до з'ясування проблеми первинності матриархату чи патріархату, звертаємо увагу саме на те, що культ жінки – це культ родючості й плодovitості, який є надто яскравим у перші віки нашої історії (скіфські баби). Цей культ просто не міг не утвердитися в землеробських племенах. Традицію поваги до жінки в наших предків спостерігаємо в культурі Київської Русі: у пам'ятках жінку зображено з пошаною і захопленням, адже добра жінка – вінець мужеві і дому, а зла – це “горе люте й розорення” (образу жінки в княжу добу автор присвятила окрему статтю [4, с. 84 – 88]). Не випадково в соборі Святої Софії маємо зображення не Богородиці, а Марії-Оранти, образу покровительки міста і землі, “Нерушимої стіни”. Ця мозаїчна фігура нагадує улюблений міфологічний образ східних слов'ян – образ Великої богині як жінки з піднесеними руками (нині його втілено у статуї України на майдані Незалежності). Християнська Богородиця у свідомості русичів злилася з прадавнім язичницьким культом Великої богині, що сприяло поступовій гуманізації й “заземленню” образу матері Христа, як це бачимо в Тараса Шевченка, зокрема в поемі “Марія”.

Щоправда, нині вчені з усіх куточків світу на основі численних археологічних, філологічних та антропологічних свідчень стверджують, що і первісне стадо, і рід не знали поділу ролей, адже разом добували й готували їжу, захищалися від ворогів і турбувалися про потомство. Спочатку люди були рівними, як діти, стверджує Клод Леві-Строс. Згодом, у “підлітковому” віці людства, у самосвідомості людей з'явилася напівсакральна естетизація жіночого тіла і його особливих функцій. Можна сказати, що коли ця естетизація поліпшувала

становище жінки не в усіх етносах, то в праукраїнців вона все-таки суттєво позначилася на статусі жінки. Це видно і в пам'ятках літератури, образотворчого мистецтва, і навіть у релігійних культурах. Якщо православ'я традиційно надає перевагу культіві Ісуса Христа, а католицизм – Діві Марії, то в Україні, усупереч протистоянням цих двох гілок християнства на певних етапах історії, усе ж досить високий культ Богородиці. Очевидно, тут “спрацював” певний традиційний менталітет і світогляд, зокрема ставлення до жінки.

Окрема сторінка нашої історії – козацька доба. Чоловік – захисник від ворога, воїн, а на жінці – тягар відповідальності за дім, дітей, господарство – за виживання. На Січі не було жінок, хоча багато козаків були одружені. Однак шанували козаки свою покровительку – Покрову як найвище божество. Жінка-господиня, дружина, мати рідко бачила свого чоловіка, а діти – батька, проте вона виховувала його культ, шанувала й оберігала, “жаліла”. Саме тим можна пояснити факт, описаний у згадуваній книзі О. Нельги “Теорія етносу”. Учений наводить свідчення О. Горюнова про стосунки українців на Кубані 1925 року: “Як повелось здавна, коли козак був виключно воїном, уся важка господарська робота була покладена на жінку-козачку, а остання була не менш затурканною, ніж наймит-іногородній. Ось звична картина: їде козак у місто продавати хліб – сам вилежується на возі, а жінка чвалає грязюкою пішки й веде волів. Про участь жінки у громадській роботі не могло бути й мови: “це не жіночого розуму справа” [6, с. 141].

Можна по-різному потрактувати описану картину, але якщо розглядати її з погляду традиційних в українському суспільстві гендерних ролей, то тут проступає й роль жінки-берегині, яка часто бере на себе непосильний тягар, роль наймички, щоб “пожаліти” чоловіка. Саме про це пише Володимир Чмир у недавно опублікованій статті “Європейці без Європи: менталітет українського народу в історичному контексті” [10]. На основі спостережень історичних фактів письменник робить висновок, що в українському менталітеті переважає емоційність, чутливість, консерватизм і пасивність – риси суто жіночого характеру, на противагу раціоналізмові, здатності до ризику, сміливості й динамічності європейців. Наголошує він і на надмірному опікуванні нашого жіноцтва чоловіками, що приглушує активність останніх, виховує інфантильність і пасивність. Знаємо, що подібні думки висловив Дмитро Чижевський, характеризуючи основні риси української національної філософії у своїх “Нарисах з філософії на Україні”. Тут він приписує українському менталітетові “філософію серця”, чутливість, вразливість, емоційність, сентиментальність.

Особливо яскраво це виявилось в культурі романтизму. Українська література XIX століття на чолі з Тарасом Шевченком виплекала справжній культ української жінки – не тільки страдниці, наймички, покритки, а й жінки – “козир-дівки”, Кайдашихи, Мотрі, Шевченкової “Марії”, яка продовжує справи сина, коли його учні розбіглися, злякані карою. І найвеличніша серед них – Мати, яка дає нове життя, кохана, яка вірно чекає і готова чекати цілу вічність, але не прощає зради.

Наша історія засвідчує, що саме жінка-мати і дружина виховує чоловіка – воїна і політика. Вона є його другом і порадицею, вона висуває його у “велику політику” і пильно стежить за кар’єрою. Якщо в наших владних структурах порівняно мало жінок, то це ще не означає, що вони не беруть участі в управлінні державою – на такий висновок наштовхують і традиція, і історичні факти.

Щодо оцінювання типу української культури за сучасним гендерним підходом, то його важко визначити однозначно. Авторитетні дослідники (Михайло Грушевський, Євген Маланюк, Ярослав Дашкевич та інші) схильні вбачати в українській культурі і східні, й західні елементи, тобто і жіночі, й чоловічі риси. Традиційно західними, чоловічими орієнтаціями (рисами) гордилися галичани завдяки близькому сусідству з Європою та тривалим перебуванням краю в складі

європейських імперій. Однак Михайло Грушевський має щодо цього певні сумніви: “Мені здається, що історична доля Галичини віками впливала на пониження в тутешній українській людині елементів ініціативи, сміливості, активності і заступила їх прикметами пасивної відірваності, пасивного завзяття, упертості... Все енергійніше, сміливіше, багате ініціативою тягнулося з Галичини на полудне і схід, між те довільніше, рухливіше, гар’ячіше життя. На місці лишилося пасивніше, важче, органічно не здатне до риску, боротьби” [1, с. 58 – 59].

Аналогічні думки висловлює й Микола Шлемкевич: “Усе відважніше, готове до ризику, більш фантазійне, легше до руху, більш емоціональне – кидає західні землі і продирається на схід, у степ, де небезпечно жити від татарських наскоків, зате вільніше жити від польської панщини... Отже все спокійніше, більш слухняне до закону, менш ризикантське, сказати б, реалістичніше, – сиділо далі на своїй землі, хоч в чужій неволі” [11, с. 33]. Обидва авторитети схильні вбачати в менталітеті галичан консерватизм, традиціоналізм та пасивність – риси жіночого характеру, а в українців-степовиків – енергію, сміливість, ризикованість, динамізм, тобто суто чоловічі риси.

Ярослав Дашкевич розцінює Україну як пограниччя між Сходом і Заходом, що сприяло формуванню світоглядних парадигм етносу” [2, с. 28 – 44]. Відштовхуючись від таких його міркувань, можна припустити, що в українському менталітеті наявні і чоловічі, і жіночі риси.

Однак не можна не помітити в нашій історії, як і сьогодні, підвищеної активності жінки і в сім’ї, і в суспільстві. Неодноразово цитований О. Нельга подає цікаві спостереження американських авторів книги “Поцілунок, уклін або рукоштовпання” для ілюстрації української шляхетності й інтелігентності, щоправда, як відповідь на закиди про втрату українцями своєї владно-політичної еліти та загрозу втрати своєї самобутності через повне ополячення або зросійщення. Нам же цей приклад слугуватиме для утвердження провідної ролі жінки в українському суспільстві, навіть її культу. Отже, американці написали: “Поетичні за своєю вдачею, вони (українці. – Авт.) пов’язують кохання не з еротикою, а з більш філософським материнським почуттям. Існує справжня м’якість характеру, що постає як чемність та висока пошана до жінки. Жінки вважаються моральнісними лідерами нації” [6, с. 163 – 164]. Ці слова написали сучасні вчені, і вони стосуються нашого сьогоднішнього дня. Але маємо й суттєві заперечення. Так, у збірнику статей “Пекін+5” Наталія Лаврінченко у своїй статті “Гендерні стереотипи масової свідомості”, слідом за американською дослідницею Мар’яною Рубчак, стверджує, що “матріархат, зафіксований у документах Київської Русі, стосувався лише заміжніх жінок. Нині це міф: Берегиня – мати нації. Така фікція вводить в оману жінок, приваблюючи хибним відчуттям високого статусу та влади, і прив’язує до традиційних обов’язків” [5, с. 23]. Це начебто відвертає суспільство, особливо громадянське, від проблем гендерної нерівності, вважає авторка Наталія Лаврінченко. На мій погляд, її думку спростовує не лише історія, а й саме наше нинішнє життя, бо відчуття високого статусу жінки закладено в наших генах.

Не можна оминати й цікавих міркувань європейських учених, які схильні вбачати перехід людства від рівноправ’я до патріархату, особливо характерного для європейської культури, справою рук самих жінок. Начебто це була колективна підсвідома маніпуляція, зумовлена потягом зняти тягар психологічної відповідальності матерів за дітей і родину, а також суспільство. Але геніальна маніпуляція спричинила ланцюгову реакцію, що поступово призвело до повного безправ’я жінок у європейських спільнотах.

У контексті таких розміркувань можна стверджувати, що українське суспільство не зазнало таких маніпуляцій, принаймні суспільство загалом, тому не можна говорити про прагнення української жінки уникати відповідальності.

Навпаки, вона завжди прагнула, і нині прагне поділяти цю відповідальність з чоловіком. Факти нашого життя навряд чи спростовують тезу “Берегиня – мати нації”. Такий уже наш менталітет, і, очевидно, у цьому наша унікальність серед інших слов'янських та європейських народів.

Роль жінки в українському суспільстві ще в XIX ст. визначив Михайло Драгоманов, аналізуючи діяльність Кирило-Мефодіївського товариства: “І стали вони (братчики. – Авт.) на такій думці, що не на дипломатію треба слов'янам уповати, що до сього діла треба нових людей і сили нової, а тією силою повинна бути чистота серця, праведна освіта, свобода простого люду й християнська самопожертва. Найкращим способом ширити свою проповідь вважали вони усне й печатне слово й добру науку дівчат як матірок і сестер тих ділателів, що мали колись вирости серед стуманілого люду й холодного, лінивого панства. Тим-то вони поставили піклуватись, щоб на Україні постало якнайбільше письменного й тямущого жіноцтва” [3, 345]. Ці слова воістину актуальні донині. У них приховано й особливості нашого менталітету, і сподівання на енергійну суспільну силу, якою завжди в Україні було жіноче начало.

Література:

1. Грушевський М. Наша політика. – Львів, 1911. – 116 с.
2. Дашкевич Ярослав. Україна на межі між Сходом і Заходом /XIV-XVIII ст./ // ЗНТШ. – Т. 222. – Праці історико-філософської секції. – Львів, 1991. – С. 28 – 44.
3. Драгоманов М. П. Шевченко, українофіли і соціалізм // Драгоманов М. П. Вибране. – К., 1991. – С. 327 – 429.
4. Кашуба М. В. Давньоруські традиції трактування образу жінки та їх продовження на Україні // Київська Русь: культура, традиції. –К.: Наукова думка, 1982. – С. 84 – 88.
5. 5. Лавріненко Наталія. Гендерні стереотипи масової свідомості // Пекін +5. – К., 1995. – С. 21 – 26.
6. 6. Нельга Олександр. Теорія етносу. – К.: Тандем, 1997. – 366 с.
7. 7. Франко Іван. Українці // Франко Іван. Зібр тв. у 50 т. – Т. 41. –К.: Наукова думка, 1984. – С. 162 – 193.
8. 8. Чемберлен М. К. Развитие гендерных исследований в США // Социологические исследования. – 1992. – № 5. – С. 38 – 43.
9. Чернявський С. В. Американці українського походження: демографічна та соціально-економічна характеристика (за оцінками вчених США) // Український історичний журнал. – 1991. – №4. – С. 82 – 86.
10. Чмир Володимир. Європейці без Європи: менталітет українського народу в історичному контексті // Політика і час. – 1998. – №2. – С. 55 – 65.
11. Шлемкевич Микола. Галичанство. – Львів: Каменяр, 1997. – 137 с.

GENDER OF TRADITIONAL UKRAINIAN SOCIETY

ANALYSIS

Mariya Kashuba

L'viv Ivan Franko National University,
Universytets'ka Str., 1, 79000 L'viv, Ukraine, kafilos@franko.lviv.ua

A peculiar characteristic of spiritual culture of the Ukrainian society is studied through the prism of gender analysis in this article. The fact that female element has

prevailed in the traditional Ukrainian society since the time of Kyiv Rus`. It has developed certain spirituality. Social and cultural circumstances together with the geopolitical factor have stipulated the formation of a special type of feministic activity that is especially brightly represented in hard times or social calamities.

Key words: traditional Ukrainian society, gender analysis, spirituality, type of culture, mentality.